

ارزیابی سطوح زیست پذیری نواحی روستایی

(مطالعه موردی: بخش کاکلی شهرستان دشتی)

هادی قراگوزلو^۱، مرضیه شوقی^۱

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه خوارزمی تهران

hadi.gharagozlou37@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۰۸

چکیده

بهبود شرایط زندگی و قابل زیست کردن سکونتگاه‌های روستایی، هدف نهایی همه پروژه‌های توسعه روستایی است اما در حال حاضر شرایط نامناسب زندگی در سکونتگاه‌های روستایی کشور ما موجب نابرخورداری بخش عمده‌ای از هموطنان از کیفیت مطلوب زندگی شده است و روستاها با چالش‌های بسیاری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مواجه شده‌اند. به تبع این شرایط قابلیت زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی در سطح پایینی قرار دارد. بنابراین ضرورت و اهمیت بحث زیست‌پذیری در روستاها کاملاً نمایان است. اصطلاح زیست‌پذیری اشاره به درجه تأمین ملزومات یک جامعه بر مبنای نیازها و ظرفیت‌های افراد آن جامعه دارد. از این رو هدف کلی این تحقیق، بررسی و ارزیابی قابلیت زیست‌پذیر بودن سکونتگاه‌های روستایی بخش کاکلی شهرستان دشتی است. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی با هدف کاربردی می‌باشد داده‌های مورد نیاز برای تحلیل با استفاده از پرسشنامه گردآوری شده‌اند. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه ساکنان دائمی روستاهای بخش کاکلی شهرستان دشتی بودند. تعداد ۳۵۰ نفر از آن‌ها با استفاده از فرمول کوکران برای مطالعه انتخاب شدند. برای ارزیابی و تحلیل‌های آماری از نرم افزار *SPSS* استفاده شده است. یافته‌های حاصل از مطالعه میدانی که با استفاده از میانگین و آزمون‌های آماری و به کمک نرم افزار *SPSS* مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت، نتایج نشان داد که، در بین عوامل موثر در زیست‌پذیری نواحی روستایی بخش کاکلی شهرستان دشتی، شاخص‌های اقتصادی با مقدار تی برابر با ۱۱,۱۶۶ سطح معنی داری برابر با ۰,۰۰۰ می‌باشد، بیشترین تأثیر را در زیست‌پذیری این نواحی برعهده داشته‌اند.

واژگان کلیدی: ارزیابی، زیست‌پذیری، نواحی روستایی، شهرستان دشتی

مقدمه

با توجه به این که امروزه توسعه پایدار و قابل زیست کردن سکونتگاه‌ها به عنوان رهیافت غالب توسعه مطرح است، پرداختن به این موضوع از اهمیت بالایی در مطالعات توسعه برخوردار است. از طرف دیگر، به نظر می‌رسد که روستاها به عنوان دومین سکونت‌گاه‌های جمعیتی کشور در مطالعات مختلف، کمتر مورد توجه قرار می‌گیرند و به همین دلیل توسعه آن‌ها با چالش بیشتری مواجه است. بر این اساس ارزیابی سکونتگاه‌های روستایی ما را قادر خواهد ساخت تا با داشتن شناختی کافی از روستاها، به برنامه‌ریزی و مدیریت آنها بپردازیم. بدون چنین شناختی، برنامه‌ریزی و مدیریت در جهت پارادایم فعلی توسعه، با دشواری رو به رو خواهد بود. هر انسانی فارغ از اینکه در شهر یا روستا زندگی کند، در پی دستیابی به زندگی مطلوب و رضایت بخش است و طبیعتاً برای داشتن زندگی مطلوب، رضایت و پر معنی، زمینه‌ها و عواملی لازم است که انسان بتواند بر پایه آن آسایش و رفاه دراز مدتی را برای خود و اجتماعش فراهم نماید (رستمعلی زاده و سلیمانی، ۱۳۹۰: ۱۶۹). این شرایط که به اعتقاد برخی از نویسندگان مترادف با زیست‌پذیری یا شرایط مناسب برای زندگی است به طور کلی اشاره به مجموعه‌ای از ویژگی‌های عینی دارد که یک مکان را به جایی بدل می‌شازد که مردم تمایل دارند هم اکنون و هم در آینده در آن زندگی نمایند (VCEC, 2008: 64). این انگاره (زیست‌پذیری) به طور کلی مفهومی پیچیده است از آن رو که مسلماً عوامل متعددی در بهبود شرایط زندگی فرد و جامعه دخیل می‌باشد و نسبی است از آن رو ممکن است اصول و مشخصه‌هایی که در یک جامعه به عنوان شرایط مطلوب برای زندگی تصور می‌گردد، از منظر دیگر و یا در بخش دیگر از دنیا همان ویژگی‌ها، به شدت نامطلوب به نظر آید. (Konx, 2011: 104)

زیست‌پذیری در معنای اصلی و کلی خود به مفهوم دستیابی به قابلیت زندگی است و در واقع همان دستیابی به کیفیت خوب با مکان پایدار است. پیرامون مفهوم زیست‌پذیری بحث‌های گسترده‌ای در مورد پایداری، حمل و نقل، محیط‌های سرزنده، ابعاد مختلف جامعه و ... می‌شود که نشان می‌دهد دستیابی به زیست‌پذیری از طریق سرزندگی (محیطی)، پایداری اکولوژیکی، حل معضلات اجتماعی (فقر، اختلاف طبقاتی و...)، اقتصادی (بیکاری، اعتیاد و...)، زیست‌محیطی (کاهش آلودگی و...) و فرهنگی (بی‌سوادی و...) حاصل می‌شود. به طور کلی تعریف زیست‌پذیری و اجتماع زیست‌پذیر شامل مجموعه متنوعی از موضوعات مختلف است که بوسیله یکسری اصول راهنما بیان می‌شود: دسترسی، برابری و مشارکت که مفاهیم مربوط به زیست‌پذیری بر مبنای آن‌ها شکل می‌گیرند. کیفیت زندگی ساکنان به میزان دسترسی آن‌ها به زیرساخت‌ها (حمل و نقل، ارتباطات، آب و بهداشت) غذا، هوای پاک، مسکن مناسب، شغل راضی‌کننده و فضای سبز و پارک‌ها بستگی دارد. زیست‌پذیری یک سکونتگاه همچنین به میزان دسترسی ساکنان آن به مشارکت در فرایند تصمیم‌گیری در جهت تامین نیازهایشان بستگی دارد (Timmer et al, 2005: 10).

هرگاه در روند توسعه و تکامل سازمان فضایی سکونتگاه‌ها وقفه‌ای ایجاد گردد، در نظام عملکرد این سازمان نابسامانی‌هایی به وجود می‌آید که منجر به ناپایداری سکونتگاه‌های روستایی می‌شود. در چنین شرایطی دخالت در نظام سکونتگاهی به منظور پایدارکردن و بهینه‌سازی آن ضروری می‌نماید (رضوانی، ۱۳۸۳: ۴۰). روند نزولی وضعیت اقتصاد روستاها، جابه‌جایی و مهاجرت‌های گسترده روستاییان به شهرها، گسترش فقر و بیکاری، عدم امنیت غذایی، قرارگرفتن عمده جمعیت روستایی درحاشیه و مواردی از این دست نشان می‌دهد که، در عمل، اهداف حیاتی توسعه مبنی بر افزایش پایدار درآمد، گسترش اشتغال‌های تولیدی و برقراری متعادل‌تر منافع ناشی از رشد در مناطق روستایی با شکست مواجه شده است. افزایش تولیدات کشاورزی با استفاده بی‌رویه از کودهای شیمیایی و تأکید بر رشد اقتصادی باعث برهم خوردن تعادل زیست بوم‌های طبیعی و زراعی شده و با کاهش پایداری طبیعت و نظام‌های زراعی، به تزلزل تعادل بوم‌شناختی، اقتصادی و اجتماعی جوامع روستایی انجامیده و ناپایداری آنها را رقم زده است (فراهانی، ۱۳۸۵: ۳). از این رو، در حال حاضر با مشخص شدن ناپایداری‌ها و مضرات فراوان آن در مسیر توسعه، مفهوم پایداری و قابل زیست کردن سکونتگاه‌های روستایی به صورت مسئله‌ای مهم نمود یافته است (شوماخر، ۱۳۶۵: ۱۴۹). پرداختن به موضوع مهم، ارزیابی زیست‌پذیری نواحی روستایی ما را قادر خواهد ساخت تا با داشتن شناختی کافی از سرزمین مطالعه شده به برنامه‌ریزی و مدیریت آن پردازیم. در واقع بدون چنین شناختی برنامه‌ریزی و مدیریت در جهت پارادایم فعلی توسعه، با دشواری رو به رو خواهد بود. بر این اساس در این تحقیق به بررسی و ارزیابی زیست‌پذیری نواحی روستایی بخش کاکلی شهرستان دشتی پرداخته شده است. که در این راستا سوالات زیر مطرح می‌شود:

۱- عوامل مؤثر در زیست‌پذیری نواحی روستایی کدامند؟

۲- بین عوامل مؤثر کدامیک از اهمیت بیشتری در زیست‌پذیری برخوردار هستند؟

مبانی نظری

بستر حضور و گسترش ایده زیست‌پذیری را می‌توان آمریکا دانست. واژه شهرهای زیست‌پذیر برای اولین بار در سال ۱۹۷۰ توسط اداره ملی هنرها به منظور دستیابی به ایده‌های برنامه‌ریزی شهری مدنظر آنان و به دنبال آن توسط سایر مراکز و سازمان‌های تحقیقاتی نظیر اداره حفاظت محیطی که مطالعات گسترده‌ای در خصوص زیست‌پذیرترین شهرهای آمریکا انجام داده است، به کار گرفته شد. به دنبال آن نفوذ، این واژه در ادبیات مرتبط با این حوزه را می‌توان در ۱۹۷۵ و نوشته‌های ویلیام مارلین در خصوص مکان‌های زیست‌پذیر در مجلات *Saturday Review* و *Christian Science Monitor* جستجو کرد. در اروپا مطالعات مرتبط با ارائه تعریف در خصوص شهر زیست‌پذیر حداقل به سال ۱۹۷۵ باز می‌گردد زمانی که مجله *Landscape Architecture* مجموعه‌ای از

مقالات کوتاه متخصصان و دانشگاہیان را در خصوص ایجاد شهرهای زیست پذیر منتشر کرد، هر چند که در هیچ یک از این مقالات نویسندگان واژه زیست پذیری را مستقیماً به کار نگرفتند. اما مقالات در خصوص مسائل شهری حال حاضر و راه های برای تغییر شهر مرکزی به محیط های جذاب، طبیعت زیبا در داخل جنگلی از بتن و ... بودند و هر یک از آنها بر اساس یک ایده شخصی به دنبال دستیابی به پاسخی برای این پرسش بود که چه چیزی شهر خوب ایجاد می کند؟ (Larice, 2005:120).

زیست پذیری مفهوم کلی است که با برخی از مفاهیم و اصلاحات دیگر همچون پایداری، کیفیت زندگی و کیفیت مکان و اجتماعات سالم مرتبط است (Norris & Pittman, 2000 ; Blassingame, 1998). تعریف زیست پذیری در جوامع گوناگون متفاوت است، ولی با این حال می توان از اهداف برنامه ریزی اجتماعی برای ایجاد معیارهای بومی زیست پذیری بهره گرفت. زیست پذیری غالباً برای تعریف ابعاد مختلف اجتماع و تجربه های مشترکی که آن را شکل می دهند، به کار گرفته می شود. زیست پذیری بر تجربه انسان از مکان تمرکز می کند و آن را در ظرف زمانی و مکانی مشخصی در نظر می گیرد (خراسانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲).

مفهوم زیست پذیری یک متغیر مرکب است که از چندین متغیر متأثر می گردد. تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشار روحی - روانی، فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر نظیر آن به شکل مرکب شرایط زیستی و تغییرات آن را تعیین می کند (Rahman et al, 2003:45). زندگی امروز بنا به علت های گوناگون اقتصادی، اجتماعی و محیطی با چالش های گسترده ای مواجه است که تقاضای شهروندان را برای برخورداری از محیط مناسب و با کیفیت تر، در همه ی ابعاد، شکل می دهد. جامعه ی فراگیر با اقتصاد پویا، رعایت عدالت اجتماعی، فرهنگی استوار و در عین حال متنوع، توسعه ی پایدار و محیط امن برای همه از خواسته های عمومی شهروندان است (صالحی فر و علی زاده، ۱۳۸۷: ۲۶). تا قابلیت زیست وجود داشته باشد. بنابراین به مکانی قابل زیست اطلاق می شود که شرایط خوب مادی، اجتماعی، روانی و پیشرفت شخصی همه ی ساکنان در آن فراهم باشد. در روستاهای قابل زیست زمینه های همیاری، مشارکت در تصمیم گیری و تصمیم سازی ها بالا است. همچنین امکانات و خدمات استاندارد برای زندگی در این گونه روستاها فراهم است (May, 1996:65).

زیست پذیری به سه بعد وابسته به هم تقسیم می شود: اقتصاد، اجتماع و محیط زیست. اقتصاد تامین کننده مشاغل و درآمد بوده و برای سلامتی مردم حیاتی است (مثلاً در توان ایشان برای تامین خوراک، پوشاک و مسکن) و همین طور برای تامین نیازهای سطوح بالانر مانند آموزش، بهداشت و تفریحات. همزمان باید استفاده اقتصادی از منابع موجود در محیط زیست به نحوی باشد که اطمینان از وجود منابع کافی برای نسل های حال و آینده وجود داشته باشد. اما بهزیستی اجتماعی وابسته به عدالت است: توزیع اجتماعی و فضایی منابع اقتصادی و زیست

محیطی به نفع عالانه، همچنین سیستم های حکومتی که همه شهروندان را محسوب می نماید. آزادی فردی و فرصت های برابر از اجزای مهم تشکیل دهنده بهزیستی اجتماعی هستند. محیط زیست، زیر ساختی است که تامین کننده منابع طبیعی، ظرفیت دفع زباله و ارتباط بین انسان و محیط طبیعی است. اگر کارکرد هر یک از این سه با اختلال مواجه گردد، سکونتگاه ها انسانی می توانند به سرعت دچار اضمحلال شده و در نتیجه کاهش جمعیت، فقر، تضاد اجتماعی و بالا رفتن میزان مسائل بهداشتی، زیست محیطی از عواقب آن خواهد بود (خراسانی، ۱۳۹۱:۳۵). به گفته اوانس در کتاب شهرهای زیست پذیر، سکه زیست پذیری دو رو دارد. یک روی آن معیشت است و روی دوم پایدار بوم شناختی. معیشت به معنای موقعیت شغلی است که به اندازه کافی به مسکن مناسب و آبرومند نزدیک باشد و درآمد متناسب با کرایه ها و دسترسی به خدماتی که سکونتگاه را سالم می سازد، است. معیشت باید پایدار باشد، زیرا در صورتی که خدماتی که سکونتگاه را سالم می سازد، است. معیشت باید پایدار باشد، زیرا در صورتی که منابع تولید کار و مسکن به گونه ای تامین شوند که به تخریب محیط بینجامد، در واقع مشکل حل نشده است (Cedar Hill Municipality, 2008, 1-5).

به طور کلی تعاریف زیست پذیری شامل مجموعه متنوعی از موضوعات مختلف است که با اصول راهنمای دسترسی و برابری و مشارکت، شالوده های آن را شکل می دهند. تاکنون تعاریف ارائه شده بیشتر با توجه به اهمیت تحول در اولویت های برنامه ریزی به سمت نیازهای روزافزون جامعه فراصنعتی و در جست و جوی تسهیلات و کیفیت زندگی بوده اند. در مقابل، مفهوم زیست پذیری به دلیل اهمیت تهدیدهای موجود در حوزه وضعیت کیفیت زندگی رشد یافته است. عواملی مانند رشد سریع، فقدان اراضی زراعی و فضاهای باز، کمبود مسکن، رشد نابرابری اجتماعی، ضعف فزاینده هویت محلی، مکای و زندگی اجتماعی، تهدیدات جدی برای زیست پذیری و اجتماع به شمار می آیند (Florida, 2002; Kotkin, 2000; Inglehart, 1990). مطالعات نشان می دهد که از یک سو ضرورت و اهمیت پرداختن به زیست پذیری در ارتباط با وظایف جدید برنامه ریزی در پاسخ دهی به نیازهای جامعه پس از صنعتی شدن که شدیداً در جستجوی امکانات و کیفیت زندگی است به شدت افزایش یافته است و از سوی دیگر زیست پذیری به جهت تهدیدهای پیش روی زندگی امروز، نیز اهمیتی دو چندان یافته است (wheeler, 2001: 94).

پیشینه تحقیق

موضوع زیست پذیری در کشور ما موضوع جدیدی است که از سال ۱۳۸۹ به آن توجه شده است و در این زمینه کارهای زیادی صورت نگرفته است. اولین کار مربوط به رساله دکتری آقای علیرضا بندرآباد است که با عنوان تدوین اصول الگوی توسعه فضایی و شکل شهر زیست پذیر ایرانی، مطالعه موردی مناطق ۱۵، ۱۶ و ۲۲ شهر تهران.

بر اساس نتایج بدست آمده از تحلیل های انجام شده در این رساله مولفه های بر تغییر شکل شهر شامل سیاست های مدیریت شهری، بستر طبیعی، الگوهای تاریخی، فعالیت اقتصاد شهری و ارزش های اجتماعی و فرهنگی به عنوان بنیان های پشتیبانی کننده از یک شکل زیست پذیر شناسایی شده اند.

دومین پژوهش مربوط به رساله دکتری آقای محمد امین خراسانی در سال ۱۳۹۰ است که با عنوان تعیین زیست پذیر روستاهای پیرامون شهری با رویکرد کیفیت زندگی مطالعه موردی شهرستان ورامین است نتایج نشان داد که زیست پذیری در مجموع در این روستاها در شرایط متوسط است. همچنین ابعاد اقتصادی و اجتماعی زیست پذیری در سطح متوسط و بعد زیست محیطی در وضعیت نامطلوب است. یافته های تحقیق بیانگر این نکته است که زیست پذیری روستاها تحت تاثیر عوامل مکانی فضایی قرار دارد.

ساسان پور و همکاران در سال ۱۳۹۲ در پژوهشی به عنوان قابلیت زیست پذیری شهرها در راستای توسعه پایدار شهری، زیست پذیری کلانشهر تهران را مورد بررسی قرار دادند نتایج این پژوهش نشان داد که، زیست پذیری کلانشهر تهران در هر سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در حد متوسط به پایین ارزیابی شده است که با این روند کنونی به سمت توسعه پایدار پیش نخواهد رفت.

صادقلو و سجاسی قیداری در پژوهشی به رابطه زیست پذیری سکونتگاه های روستایی بر تاب آوری روستاییان در برابر مخاطرات طبیعی نواحی روستایی پرداختند نتایج این پژوهش موید این است که، با مقایسه ی امتیازهای سطح زیست پذیری با تاب آوری نشان می دهد که با افزایش زیست پذیر بودن سکونتگاه های روستایی میزان تاب آوری اجتماعات نیز ارتقا می یابد.

بندرآباد و احمد نژاد در سال ۱۳۹۳ در پژوهشی به ارزیابی شاخص های کیفیت زندگی با تاکید بر اصول شهر زیست پذیر در منطقه ۲۲ تهران پرداختند نتایج پژوهش نشان داد که، رضایتمندی کلی در همه قلمروها در وضعیت متوسطی می باشد و در بررسی قلمروها در بعد عینی نشانگر برخورداری بسیار مناسب در عرصه مسکن و برخورداری نامناسب در قلمرو کالبدی است. در نهایت بین رضایت ذهنی و برخورداری عینی رابطه معناداری مشاهده نشده است که این عدم توافق، نشانگر عدم تعریف مناسب سرانه ها و شعاع عای دسترسی استاندارد می باشد و اهمیت برنامه ریزی مشارکتی بر پایه نظر مردم را بیش از پیش نشان می دهد.

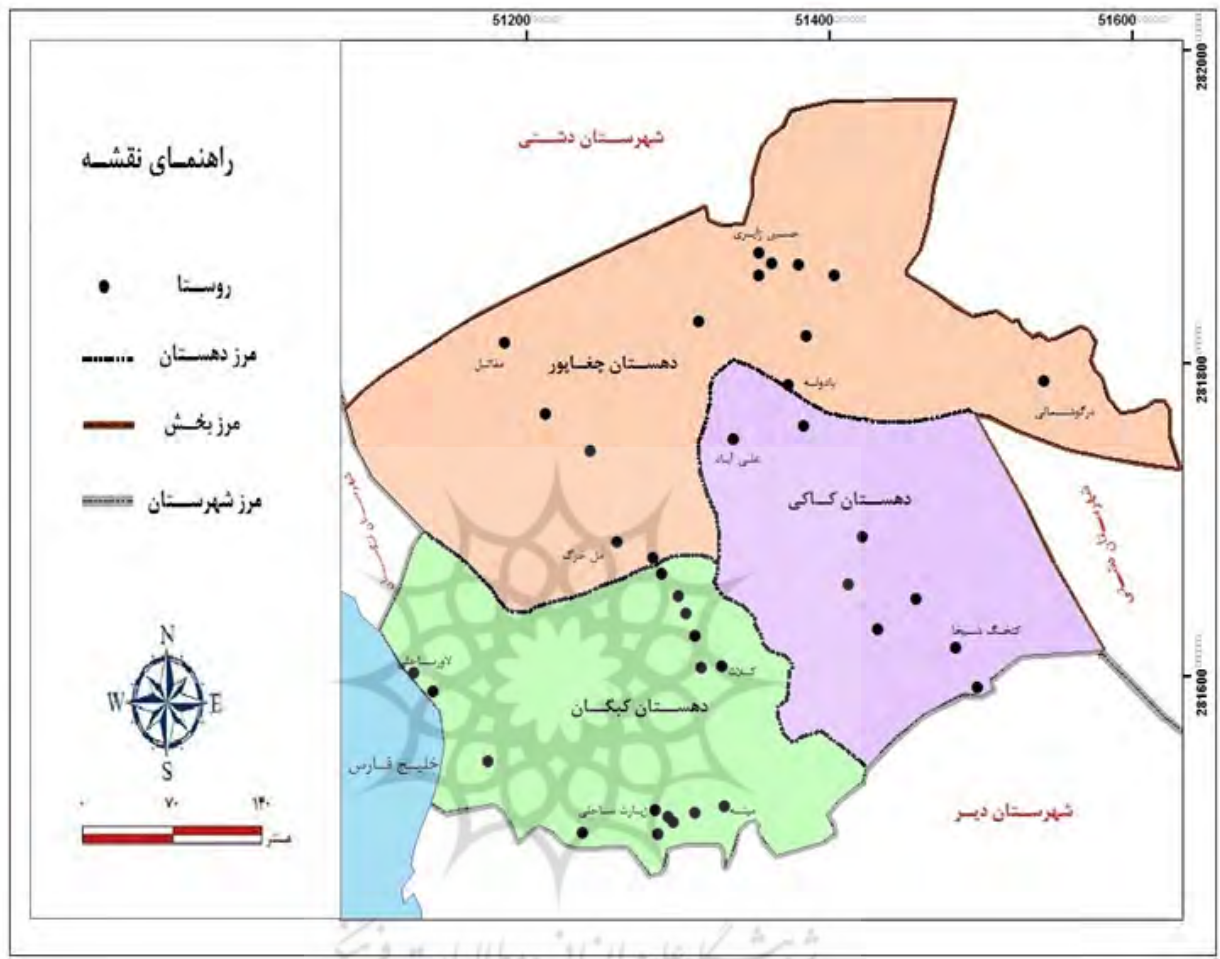
مواد و روش ها

محدوده و قلمرو پژوهش

بخش کاکلی یکی از بخش های شهرستان دشتی در استان بوشهر است که با مساحت ۱۶۰۰ کیلومتر مربع در جنوب غربی این شهرستان قرار دارد. این بخش از شمال و مشرق به بخش مرکزی شهرستان دشتی و از مغرب به شهرستان تنگستان و خلیج فارس و از جنوب به شهرستان دیر محدود می شود. موقعیت آن جلگه ای و دارای آب و هوای گرم

و خشک است. براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، این بخش دارای ۳۸ آبادی دارای سکنه، ۴۳ آبادی خالی از سکنه و ۱۴۵۳۵ نفر جمعیت ساکن در روستاها می‌باشد که ۳۸۴۷ خانوار روستایی را تشکیل می‌دهد. (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

شکل ۱: موقعیت جغرافیای محدوده مورد مطالعه

روش تحقیق

روش تحقیق به لحاظ ماهیت کاربری و از لحاظ گردآوری، ترکیبی از روش‌های میدانی و توصیفی-تحلیلی می‌باشد. در پژوهش حاضر با توجه به موضوع تحقیق به منظور دستیابی به حداکثر ضریب دقت در بدست آوردن نمونه‌هایی که دارای درجه بالایی از ویژگی‌های جامعه آماری بوده و نتایج بدست آمده از آن قابل تعمیم به کل جامعه باشد. کلیه روستاهای بخش کاکلی شهرستان دشتی، به عنوان نمونه‌های تحقیق مورد بررسی قرار گرفته‌اند. داده‌های مورد نیاز از روستاهای فوق نیز عمدتاً از طریق مطالعات میدانی و با روش‌های مشاهده‌ای و تکمیل پرسشنامه و

مصاحبه روستاییان جمع‌آوری شده است. در این راستا، بر طبق فرمول کوکران و تعداد خانوارهای ساکن در روستاهای بخش، تعداد ۳۵۰ پرسشنامه برای پرسشگری تعیین گردید که بین ۳۸ روستا متناسب با تعداد خانوارهای آنان توزیع شده است.

$$N = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)} = 350$$

برای تعیین شاخص‌های مورد استفاده در تحقیق، مجموعه متنوعی از شاخص‌ها مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت تعداد ۳۶ شاخص در سه بعد زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی که متناسب با شرایط محدوده مورد مطالعه و از بین طیف گسترده‌ای از شاخص‌های مورد مطالعه گزینش شده‌اند. (جدول ۱).

جدول (۱): شاخص‌های مورد استفاده در پژوهش

شاخص‌ها		
اجتماعی	اقتصادی	زیست‌محیطی
- وجود مدارس با کیفیت - بهبود خدمات کمی مورد نیاز مدارس - بهره‌مندی از خدمات درمانی و بهداشتی - وجود امکانات مناسب ورزشی در روستا - وجود امکانات مناسب فرهنگی (کتابخانه) در روستا - دسترسی به فروشگاه‌های مواد غذایی مثل نانوايي، قصابي، بقالي و ... - روحیه کارگروهي در روستا - ارتباط مردم با اعضای شورای اسلامی و دهیار - خودیاری مردم در حین پروژه‌های عمرانی - دلسوزی اهالی برای آبادانی روستا - حس تعلق به مکان - پایین بودن میزان جرایم - پایین بودن میزان نزاع‌های قومی و طایفه‌ای - امنیت تردد زنان در طی شبانه‌روز	- امنیت شغلی در روستا - داشتن پس‌انداز مناسب - تعدد فرصت‌های شغلی در روستا - تنوع اشتغال - افزایش و امنیت درآمد - قدرت خرید - امکان دسترسی به شغل مناسب - در محیط روستا و مجاورت آن - تمایل به سرمایه‌گذاری در روستا - میزان سرمایه‌گذاری دولت در سطح روستا - اشتغال مناسب افراد تحصیل‌کرده - در سطح روستا یا نقاط نزدیک به آن	- وسعت فضای بازی کودکان یا فضای سبز روستا - کیفیت فضای بازی کودکان از نظر امنیت و نظافت - چشم‌انداز مناسب ساختمان‌ها - آرامش و فقدان آلودگی ناشی از وسایل نقلیه - تنوع زیستی منابع طبیعی - وجود جایگاه‌های دفن زباله - روش‌های بهداشتی جمع‌آوری و دفع فاضلاب - عدم اتلاف و آلودگی منابع آب - پاکیزگی خیابان‌ها، پیاده‌روها و کوچه‌ها - کیفیت مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی و مصنوعی روستا - تناوب زراعی - میزان بازدهی محصولات کشاورزی

منبع: نگارندگان با جمع‌بندی و استخراج از ادبیات نظری، ۱۳۹۷

یافته های تحقیق

میانگین و میانه سنی روستاییان در این پژوهش به ترتیب ۴۴/۸۹ و ۴۵ می باشد، که با توجه به این جدول (۲) زیاده ترین فراوانی قابل مشاهده شده مربوط به گروه سنی ۳۰ تا ۴۵ سال با ۶۵ درصد و کم ترین فراوانی مشاهده شده مربوط به گروه سنی ۴۵ تا ۶۰ و ۱۵ تا ۳۰ سال با ۴۷/۵ و ۲۸/۳ درصد افراد می باشد. بیشترین فراوانی مشاهده شده مربوط به سطح تحصیلات راهنمایی - متوسطه با ۳۸/۴ و ۲۸/۷ درصد افراد و کم ترین فراوانی مشاهده شده مربوط به سطح تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر با ۱/۵ درصد افراد می باشد علیه هذا جامعه در محدوده مورد مطالعه جامعه ای باسواد می باشند جدول (۳)

جدول ۲: ساختار سنی روستاییان در منطقه مورد مطالعه

سن	فراوانی	در صد
۱۵ تا ۳۰ سال	۹۶	۲۸/۳
۳۰ تا ۴۵ سال	۱۵۶	۴۷/۵
۴۵ تا ۶۰ سال	۷۵	۱۵/۴
۶۰ تا ۷۵ سال	۲۳	۸/۸
جمع	۳۵۰	۱۰۰

جدول ۳: میزان تحصیلات روستاییان در منطقه مورد مطالعه

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
بی سواد	۲۲	۹/۵
ابتدایی	۵۰	۱۱/۲
راهنمایی	۱۴۰	۳۸/۴
متوسطه	۶۵	۲۸/۷
فوق دیپلم	۴۷	۷/۶
لیسانس	۱۵	۳/۱
فوق لیسانس و بالاتر	۱۱	۱/۵
جمع	۳۵۰	۱۰۰

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۷

از متغیرهای مورد بررسی (اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی) که به عنوان شاخص های زیست پذیری روستاها در نظر گرفته شده بود، بعد اقتصادی دارای ۱۰ شاخص، بعد اجتماعی دارای ۱۴ شاخص و بعد زیست محیطی دارای ۱۲ شاخص می باشد. همان طور که در جدول ۴ نشان داده می شود از بین شاخص های مورد بررسی در بعد اقتصادی شاخص های امکان دسترسی به شغل مناسب در محیط روستا و مجاورت آن و قدرت خرید با میانگین

وزنی (در طیف لیکرت از ۱ تا ۵) معادل ۳/۷۱ و ۳/۴۰ به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین وزن دریافتی از نظر پاسخگویان را کسب کرده‌اند (جدول ۴).

جدول ۴- فراوانی، میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های اقتصادی موثر در زیست پذیری در محدوده مورد مطالعه

انحراف معیار	میانگین	میزان										گروه‌ها	ابعاد	
		خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم				اقتصادی
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی			
۱/۱۷۴	۲/۸۹	۱۰/۹	۳۸	۲۲/۹	۸۰	۳۲	۱۲	۲۲	۷۷	۱۲/۳	۴۳	میزان سرمایه‌گذاری دولت در سطح روستا	اقتصادی	
۱/۱۵۵	۳/۱۷	۱۳/۴	۴۷	۲۷/۱	۹۵	۳۱/۷	۱۱۱	۱۸/۶	۵۶	۹/۱	۳۲	افزایش و امنیت درآمد		
۱/۰۵۷	۳/۴۰	۷/۱	۲۵	۵۳/۱	۱۸۶	۲۰/۶	۷۲	۹/۷	۳۴	۸/۹	۳۱	قدرت خرید		
۱/۲۸۲	۳/۷۱	۳۱/۱	۱۰۹	۳۸/۳	۱۳۴	۱۲/۳	۴۳	۷/۱	۲۵	۱۱/۱	۳۹	امکان دسترسی به شغل مناسب در محیط روستا و مجاورت آن		
۱/۱۲۶	۲/۶۶	۸/۶	۳۰	۱۲/۳	۴۳	۲۹/۴	۱۰۳	۳۵/۷	۱۲۵	۱۴	۴۹	تعدد فرصت‌های شغلی در روستا		
۱/۲۲۴	۳/۱۶	۱۰/۳	۳۶	۳۸/۶	۱۳۵	۲۲/۶	۷۹	۱۴	۴۹	۱۴/۶	۵۱	اشتغال مناسب افراد تحصیل کرده در سطح روستا یا نقاط نزدیک به آن		
۱/۲۱۸	۲/۹۳	۱۱/۴	۴۰	۲۰	۷۰	۳۴/۶	۱۲۱	۱۷/۷	۶۲	۱۶/۳	۵۷	تنوع اشتغال		
۱/۱۸۰	۲/۹۱	۱۱/۱	۳۹	۱۷/۷	۶۲	۳۵/۷	۱۲۵	۲۱/۴	۷۵	۱۴	۴۹	تمایل به سرمایه‌گذاری در روستا		
۱/۲۴۹	۲/۶۸	۱۰/۳	۳۶	۱۱/۴	۴۰	۳۸/۶	۱۳۵	۱۵/۱	۵۳	۲۴/۶	۸۶	امنیت شغلی در روستا		
۱/۱۴۶	۳/۳۶	۱۵/۷	۵۵	۳۴/۶	۱۲۱	۲۸	۹۸	۱۳/۴	۴۷	۸/۳	۲۹	داشتن پس‌انداز مناسب		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

مقایسه شاخص‌های بعد اجتماعی موثر در زیست پذیری در روستاهای نمونه (جدول ۵)، نشان می‌دهد که شاخص‌های پایین بودن میزان نزاع‌های قومی و طایفه‌ای (میانگین، ۳/۵۹) و پایین بودن میزان جرایم (میانگین، ۳/۲۴) به ترتیب بالاترین اهمیت را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵- فراوانی، میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های اجتماعی موثر در زیست پذیری در محدوده مورد مطالعه

انحراف معیار	میانگین	میزان										مؤلفه‌ها	ابعاد اجتماعی	
		خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم				اقتصادی
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی			
۱/۱۸۵	۱/۸۹	۴	۱۴	۱۱/۷	۴۱	۹/۷	۳۴	۲۷/۱	۹۵	۴۷/۴	۱۶۶	روحیه کارگروهی در روستا	اجتماعی	
۱/۲۳۲	۳/۲۹	۲۱/۱	۷۴	۱۹/۱	۶۷	۳۸/۳	۱۳۴	۱۰	۳۵	۱۱/۴	۴۰	دلسوزی اهالی برای آبادانی روستا		

۱/۲۴۶	۲/۰۵	۷/۱	۲۵	۶/۶	۲۳	۱۷/۷	۶۲	۲۱/۷	۷۶	۴۶/۹	۱۶۴	وجود مدارس با کیفیت
۱/۰۴۵	۱/۸۴	۲/۶	۹	۷/۴	۲۶	۱۰	۳۵	۳۱/۴	۱۱۰	۴۸/۶	۱۷۰	ارتباط مردم با اعضای شورای اسلامی و دهیار
۱/۲۵۱	۳/۱۲	۱۰/۶	۳۷	۳۵/۱	۱۲۳	۲۷/۴	۹۶	۹/۱	۳۲	۱۷/۷	۶۲	امنیت تردد زنان در طی شبانه روز
۰/۹۵۸	۲/۹۱	۸/۹	۳۱	۱۲/۹	۴۵	۴۱/۱	۱۴۴	۳۴/۹	۱۲۲	۲/۳	۸	وجود امکانات مناسب فرهنگی (کتابخانه) در روستا
۰/۹۷۱	۲/۸۸	۳/۴	۱۲	۲۰/۹	۷۳	۴۶/۶	۱۶۳	۱۸/۶	۶۵	۱۰/۶	۳۷	حس تعلق به مکان
۱/۲۳۰	۲/۹۷	۱۴	۴۹	۲۱/۱	۷۴	۲۳/۷	۸۳	۳۰/۳	۱۰۶	۱۰/۹	۳۸	بهره مندی از خدمات درمانی و بهداشتی
۱/۱۹۲	۳/۰۹	۱۴/۶	۵۱	۲۱/۴	۷۵	۳۳/۷	۱۱۸	۱۹/۴	۶۸	۱۰/۹	۳۸	وجود امکانات مناسب ورزشی در روستا
۱/۱۱۶	۳/۵۹	۲۱/۷	۷۶	۳۷/۱	۱۳۰	۲۶	۹۱	۸/۶	۳۰	۶/۶	۲۳	پایین بودن میزان نواحی قومی و طایفه ای
۱/۰۸۳	۲/۳۹	۶	۲۱	۸/۹	۳۱	۲۳/۱	۸۱	۴۲/۳	۱۴۸	۱۹/۷	۶۹	خودباری مردم در حین پروژه های عمرانی
۱/۰۴۷	۳/۴۱	۱۲/۹	۴۵	۴۰	۱۴۰	۲۸/۳	۹۹	۱۳/۴	۴۷	۵/۴	۱۹	پایین بودن میزان جرایم
۱/۱۵۸	۳/۲۴	۱۶	۵۶	۲۵/۱	۸۸	۳۴/۳	۱۲۰	۱۶	۵۶	۸/۶	۳۰	دسترسی به فروشگاه های مواد غذایی مثل نانوايي، قصابي، بقالي و ...
۱/۱۹۴	۲/۴۳	۹/۷	۳۴	۸/۹	۳۱	۱۶/۹	۵۹	۴۳/۷	۱۵۳	۹/۲۰	۷۳	بهبود خدمات کمی مورد نیاز مدارس

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود از میانگین شاخص‌های بعد زیست محیطی موثر در زیست پذیری در روستاهای جامعه نمونه، عدم اتلاف و آلودگی منابع آب (میانگین، ۳/۷۵)، آرامش و فقدان آلودگی ناشی از وسایل نقلیه (میانگین، ۳/۶۵) به ترتیب بالاترین اولویت را به خود اختصاص داده‌اند. در این میان شاخص همچون روش های بهداشتی جمع آوری و دفع فاضلاب (میانگین، ۲/۵۱) کیفیت مناظر و چشم اندازهای طبیعی و مصنوعی روستا (میانگین، ۲/۷۰) در پایین‌ترین درجه اهمیت قرار گرفتند.

جدول ۶- فراوانی، میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های زیست محیطی موثر در زیست پذیری در محدوده مورد مطالعه

انحراف معیار	میانگین	میزان								مؤلفه‌ها	ابعاد زیست محیطی		
		خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم				خیلی کم	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی			درصد	فراوانی
۱/۳۲۱	۲/۷۰	۱۶/۹	۵۹	۲۷/۱	۹۵	۳۱/۱	۱۰۹	۱۴	۴۹	۱۰/۹	۳۸	کیفیت مناظر و چشم اندازهای طبیعی و مصنوعی روستا	زیست محیطی
۱/۰۵۷	۳/۲۸	۱۰	۳۵	۳۵/۷	۱۲	۳۴	۱۱۹	۱۲/۶	۴۴	۷/۷	۲۷	پاکیزگی خیابان ها، پیاده روها و کوچه ها	

۱/۲۱۸	۲/۷۵	۱۱/۱	۳۹	۱۲	۴۲	۳۶/۶	۱۲۸	۲۱/۱	۷۴	۱۹/۱	۶۷	چشم انداز مناسب ساختمان ها
۰/۸۵۲	۲/۵۱	۶/۹	۲۴	۳۱/۱	۱۰	۵۴/۳	۱۹۰	۳/۴	۱۲	۴/۳	۱۵	روش های بهداشتی جمع آوری و دفع فاضلاب
۰/۷۸۵	۲/۹۸	۱/۷	۶	۲۲	۷۷	۵۱/۴	۱۸۰	۲۲/۳	۷۸	۲/۶	۹	تناوب زراعی
۱/۳۷۹	۲/۹۹	۲۱/۷	۷۶	۲۲/۶	۷۹	۲۶/۳	۹۲	۱۳/۷	۴۸	۱۵/۷	۵۵	میزان بازدهی محصولات کشاورزی
۱/۱۹۴	۳/۳۳	۱۶/۳	۵۷	۳۵/۷	۱۲	۲۰/۹	۷۳	۱۸/۹	۶۶	۸/۳	۲۹	وجود جایگاه های دفن زیاله
۱/۱۱۳	۳/۵۹	۲۲/۶	۷۹	۳۴/۶	۱۲	۲۸/۹	۱۰۱	۷/۴	۲۶	۶/۶	۲۳	توع زیستی منابع طبیعی
۰/۹۱۲	۳/۶۵	۱۴	۴۹	۵۱/۴	۱۸	۲۰/۹	۷۳	۱۲/۶	۴۴	۱/۱	۴	آرامش و فقدان آلودگی ناشی از وسایل نقلیه
۱/۰۱۶	۳/۲۵	۱۳/۱	۴۶	۲۲/۶	۷۹	۴۶/۳	۱۶۲	۱۲/۶	۴۴	۵/۴	۱۹	کیفیت فضای بازی کودکان از نظر امنیت و نظافت
۱/۰۵۳	۳/۶۷	۲۲/۶	۷۶	۳۹/۷	۱۳	۲۴	۸۴	۹/۷	۳۴	۴	۱۴	وسعت فضای بازی کودکان یا فضای سبز روستا
۱/۱۱۰	۳/۷۵	۲۶/۳	۹۲	۴۲/۳	۱۴	۱۷/۱	۶۰	۸/۶	۳۰	۵/۷	۲۰	عدم اتلاف و آلودگی منابع آب

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

برای بررسی و ارزیابی شاخص‌های زیست‌پذیری و نقش آن در توسعه روستایی محدوده مورد مطالعه از آزمون t تک نمونه‌ای و کروسکال-والیس استفاده شده است.

جدول ۷- نتایج آزمون t استودنت عوامل موثر در زیست‌پذیری نواحی روستایی بخش کاکلی شهرستان دشتی

ردیف	شاخص‌ها	مقدار t	Sig(۲- tailed)	Std. Deviation
۱	اقتصادی	۱۱/۱۶۶	۰/۰۰۰	۰/۵۲۶
۲	اجتماعی	۱۱/۰۹۲	۰/۰۰۰	۰/۴۹۴
۳	زیست محیطی	-۷/۰۵۸	۰/۰۰۰	۰/۳۹۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

براساس آزمون تی تست^۱ در بین عوامل موثر در زیست پذیری نواحی روستایی بخش کاکلی شهرستان دشتی، شاخص های اقتصادی با مقدار تی برابر با ۱۱/۱۶۶ و سطح معنی داری برابر با ۰/۰۰۰ می باشد بیشترین تاثیر را در زیست پذیری این نواحی برعهده داشته اند و شاخص های اجتماعی با مقدار تی ۱۱ / ۰۹۲ در رده بعدی قرار دارند. مهمترین دلیل آن نیز وجود امکانات اشتغال مناسب برای ساکنان روستا در مجاورت روستا می باشد که این امر، عامل ماندگاری جمعیت و به ویژه نیروی کار در روستا می باشد که خود عامل اصلی پایداری و قابل زیست بودن سکونتگاه های روستایی می باشد.

جدول ۸- نتایج آزمون کروسکال- وایس عوامل موثر در زیست پذیری نواحی روستایی بخش کاکلی شهرستان دشتی

	میانگین زیست پذیری
Chi- Square	۳۸/۵۸۷
Df	۲
Asymp.Sig	۰/۰۰۱

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۷

نتایج آزمون کروسکال- وایس در بعد اقتصادی و اجتماعی و زیست محیطی نشان می دهد که زیست پذیری روستاهای محدوده مورد مطالعه با سطح معنی داری (*sig*)، کمتر از ۰/۰۱ بوده است (جدول ۸). بنابراین فرض H_0 ، یعنی برابری زیست پذیری در بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در روستاهای محدوده مورد مطالعه رد شده است و فرض مخالف (H_1)، یعنی تفاوت زیست پذیری در بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست پذیری در محدوده مورد مطالعه تأیید گردیده است.

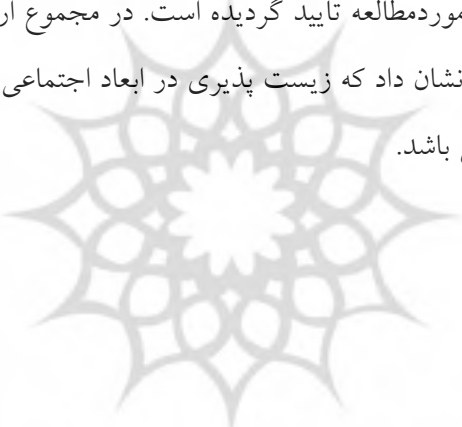
نتیجه گیری

شناخت دقیق مسائل مربوط به روستاهای ایران از اهمیت بسیار برخوردار است. زیرا ریشه تمامی مشکلات و مسائل عقب ماندگی مانند فقر گسترده، نابرابری در حال رشد، رشد سریع جمعیت و بیکاری فزاینده، ریشه در مناطق روستایی دارد. در واقع سنجش زیست پذیری به عنوان ابزار کارآمد برای دستیابی به توسعه پایدار و بهبود اقتصادی، اجتماعی و محیطی، همواره با پیچیدگی های زندگی انسانی درگیر است. پرداختن به موضوع مهم، ارزیابی زیست پذیری نواحی روستایی ما را قادر خواهد ساخت تا با داشتن شناختی کافی از سرزمین مطالعه شده به برنامه ریزی و مدیریت آن پردازیم. در واقع بدون چنین شناختی برنامه ریزی و مدیریت در جهت پارادایم فعلی توسعه، با دشواری

^۱ Independent Samples Test

رو به رو خواهد بود. بر این اساس در این تحقیق به بررسی و ارزیابی زیست پذیری نواحی روستایی بخش کاکلی شهرستان دشتی پرداخته شده است.

تحلیل وضعیت زیست پذیری در منطقه مورد مطالعه مشخص ساخت که روستاها از جنبه اقتصادی، زیست پذیری بالاتری را در قیاس با دیگر جنبه ها دارند و پس از آن بعد اجتماعی و بعد زیست محیطی پایین ترین زیست پذیری را دارد. مهمترین دلیل آن نیز وجود امکانات اشتغال مناسب برای ساکنان روستا در مجاورت روستا می باشد که این امر، عامل ماندگاری جمعیت و به ویژه نیروی کار در روستا می باشد که خود عامل اصلی پایداری و قابل زیست بودن سکونتگاه های روستایی می باشد. در میان شاخص های زیست پذیری اقتصادی از بین شاخص های مورد بررسی، شاخص های امکان دسترسی به شغل مناسب در محیط روستا و مجاورت آن و قدرت خرید با میانگین وزنی (در طیف لیکرت از ۱ تا ۵) معادل $3/71$ و $3/40$ به ترتیب بالاترین و پایین ترین وزن دریافتی از نظر پاسخگویان را کسب کرده اند. براساس آزمون آماری کروسکال-والیس، تفاوت زیست پذیری در بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست پذیری در محدوده مورد مطالعه تأیید گردیده است. در مجموع ارزیابی زیست پذیری در نواحی روستایی بخش کاکلی شهرستان دشتی نشان داد که زیست پذیری در ابعاد اجتماعی و اقتصادی در حد متوسط و در بعد زیست محیطی در سطح پایینی می باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

۱. بندرآباد، علیرضا و احمدی نژاد، فرشته (۱۳۹۳) ارزیابی شاخص های کیفیت زندگی با تاکید بر اصول شهر زیست پذیر در منطقه ۲۲ تهران، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال پنجم، شماره شانزدهم، صص ۵۵-۷۴.
۲. بندرآباد، علیرضا (۱۳۹۰) شهر زیست پذیر از مبانی تا معنا، انتشارات آذرخش، چاپ اول، تهران
۳. خراسانی، محمد امین (۱۳۹۱) تبیین زیست پذیری روستاهای پیرامون شهری با رویکرد کیفیت زندگی مطالعه موردی شهرستان ورامین؛ استاد راهنما محمد رضا رضوانی، استاد مشاور سید حسن مطیعی لنگرودی و مجتبی رفیعیان، تهران، دانشگاه تهران
۴. خراسانی، محمد امین (۱۳۹۱). تبیین زیست پذیری روستاهای پیرامون شهری با رویکرد کیفیت زندگی مطالعه موردی شهرستان ورامین، رساله دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران.
۵. خراسانی، محمد امین. رضوانی، محمدرضا. مطیعی لنگرودی، سید حسن و رفیعیان، مجتبی (۱۳۹۱). سنجش و ارزیابی زیست پذیری روستاهای پیرامون شهری (مطالعه موردی: شهرستان ورامین)، پژوهش های روستایی، سال سوم، شماره چهارم، صص ۷۹-۱۰۴.
۶. رضوانی، محمدرضا. ۱۳۸۳. مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، انتشارات قومس، ۲۹۰ ص.
۷. رستمعلی زاده، ولی اله و سلیمانی مسعود (۱۳۹۰). زندگی مطلوب روستایی با تاکید بر بهزیستی اجتماع روستایی، فصلنامه علمی پژوهشی توسعه محلی (روستایی - شهری)، دوره سوم، شماره ۲، صص ۱۶۵-۱۸۶.
۸. ساسان پور، فرزانه. تولایی، سیمین و جعفری اسد آبادی، حمزه (۱۳۹۲) قابلیت زیست پذیری شهرها در راستای توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه: کلانشهر تهران)، جغرافیا (فصلنامه علمی - پژوهشی و بین المللی انجمن جغرافیای ایران) دوره جدید، سال دوازدهم، شماره ۴۲.
۹. شوماخر، ای. اف. ۱۳۶۵. کوچک زیباست. ترجمه علی رامین، تهران: سروش، ۲۴۸ ص
۱۰. صادقلو، طاهره و سجادی قیداری، حمدالله (۱۳۹۳) بررسی رابطه زیست پذیری سکونتگاه های روستایی بر تاب آوری روستاییان در برابر مخاطرات طبیعی نواحی روستایی دهستان مراوه تپه و پالیزان، دوفصلنامه علمی پژوهشی مدیریت بحران، شماره ۶، صص ۳۷-۴۴
۱۱. صالحی فر، محمد. علی زاده، سید دانا (۱۳۸۷)، تحلیلی بر ابعاد اجتماعی و روانشناختی فضاهای سبز در شهرها (با رویکرد مدیریت شهری) فصلنامه ی مدیریت شهری، شماره ی ۲۱، صص ۱۹-۳۴.

۱۲. فراهانی، حسین . ۱۳۸۵ . ارزیابی پایداری در نواحی روستایی با تأکید بر عوامل اجتماعی و اقتصادی: مطالعه موردی شهرستان تفرش رساله دکتری جغرافیای انسانی، گرایش برنامه ریزی روستایی. دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا. تهران.
۱۳. مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). نتایج سرشماری نفوس و مسکن استان بوشهر.

۱۴. *Blassingame Lurton 1998 SustainSocial Science Journal Vol. 35 PP. 1-13.*

15. *Cedar Hill Municipality, 2008, City of Cedar Hill comprehensive Plan 2008, chapter 5: Livability, PP. 5-1 to 5-20.*

16. *Florida, Richard, 2002, The Rise of the Creative Class, NY: Basic Books/ Perseus Books.*

17. *Inglehart, Ronald, 1990, Culture Shift in Advanced Industrial Society, Princeton NJ: Princeton University Press.*

18. *Kotkin, Joel, 2001, The New Geography: How the Digital Revolution in Reshaping the American landscape, NY: Random House Paper Backs.*

19. *Larice, M,Z (2005), "great neighborhoods: the livability and morphology high density neighborhoods in urban north America",*

20. *May, A. (1996). Information Technology in Urban Planning. Routledge, London*

21. *Norris, Tyler and Mary Pittman (2000), "the health community's movement and the coalition for heal their cities and communities", public health reports 115: 118-124;*

22. *Rahman & Mittelhamer & Wandschaneder (2003) Measuring the Quality of Life Across countries: A sensitivity Analysis of well-being indices. Wider international conference on inequality, poverty and Human well-being, May 30-31, Helsinki, Finland.*

23. *Timmer Vanessa and nola- Kate S., (2005): "THE WORLD URBAN FORUM 2006 Vancouver" working group discussion paper internation center for sustainable cities.*

24. *Wheeler, (2001), Planning Sustainable and livability cities, Stephen*